รายงานสรุปผลการดำเนินงาน
ประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก เด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง

ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๗ มีนาคม ๒๕๖๙

ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเกาะหมากน้อย และโรงเรียนบ้านเกาะหมากน้อย จังหวัดพังงา

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๑. หลักการและเหตุผล	๓
๒. วัตถุประสงค์	๓
๓. เป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จ	๔
๔. วิธีการดำเนินการ	๔
๕. รายงานสรุปผลการประชุม	๕
๖. อภิปรายและสรุปผลการดำเนินงาน	๑๕

๑. หลักการและเหตุผล

สุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญของคุณภาพชีวิต สุขภาวะ และพัฒนาการของเด็กตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนถึงเด็กปฐมวัย เฉพาะอย่างยิ่งโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยซึ่งยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่พบได้สูง โดยข้อมูลจากระบบ Health Data Center กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๘ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ได้รับบริการตรวจสุขภาพช่องปากและขัดทำความสะอาดฟัน ร้อยละ ๓๓.๗๕ เด็กอายุ ๐-๒ และเด็ก ๓-๕ ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากร้อยละ ๑๗.๒ และ ๑๗.๑ ตามลำดับ ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเป้าหมายขณะเดียวกัน ผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ ๙ ปี ๒๕๖๖ ระบุว่า เด็กอายุ ๓ ปี และ ๕ ปี มีภาวะฟันผุในอัตราสูงถึงร้อยละ ๔๗.๐ และ ๗๒.๑ ตามลำดับ โดยพบว่าเป็นฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษาร้อยละ ๔๖.๑ ในเด็กอายุ ๓ ปี และร้อยละ ๗๐.๔ ในเด็กอายุ ๕ ปี สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างระบบการดูแลสุขภาพช่องปากที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงมีพระราชกรณียกิจด้านการแพทย์ การสาธารณสุข และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มแม่และเด็กอย่างต่อเนื่อง พระราชดำริและพระเมตตาธิคุณของพระองค์เป็นรากฐานสำคัญของระบบสุขภาพไทย และเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินงานด้านสุขภาพเชิงป้องกันและการสร้างเสริมสุขภาพในทุกมิติ

เพื่อให้การดำเนินงานด้านสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยเกิดความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สำนักทันตสาธารณสุขจึงจัดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง เพื่อเทิดพระเกียรติ ๑๒๕ ปี แห่งการพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์สุขภาพช่องปากแม่และเด็กในปัจจุบัน เสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ถูกต้องแก่บุคลากรสาธารณสุข ภาคีเครือข่าย และผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนพัฒนากลไกการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ ไปจนถึงระดับครอบครัว โดยเน้นการบูรณาการงานทันตสาธารณสุขเข้ากับบริการฝากครรภ์ บริการเด็กสุขภาพดี และการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อจัดบริการทันตกรรมควบคุมและจัดการโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง เพื่อเทิดพระเกียรติ ๑๒๕ ปี แห่งการพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๒.๒ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการ และการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง

๓. เป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

๓.๑ เป้าหมายโครงการ	**จำนวน**	**หน่วยนับ**
ทันตบุคลากรในพื้นที่เสี่ยงสูงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๘๐	คน
๓.๒ ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ	**จำนวน**	**หน่วยนับ**
เชิงปริมาณ :		
๑. ทันตบุคลากรในพื้นที่เสี่ยงสูงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๑	ครั้ง
๒. จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่าเป้าหมายที่กำหนด	๘๐	ร้อยละ
เชิงคุณภาพ :		
๑. รูปแบบการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยในพื้นที่เสี่ยงสูง	๑	รูปแบบ
๒. ร้อยละของผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจในระดับมากและมากที่สุด	๘๐	ร้อยละ

๔. วิธีการดำเนินงาน

๔.๑ วางแผนการดำเนินโครงการ

๔.๒ จัดทำและขออนุมัติโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง เพื่อเทิดพระเกียรติ ๑๒๕ ปี แห่งการพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๔.๓ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ประสานวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุม

๔.๔ ดำเนินการจัดประชุมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง เพื่อเทิดพระเกียรติ ๑๒๕ ปี แห่งการพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๔.๕ ประเมินผลโครงการ/ สรุปรายงานการประชุม

๕. รายงานสรุปการประชุมฯ

รายละเอียดรายงานสรุปการประชุมฯ มีดังนี้

การประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย และประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง
ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๗ มีนาคม ๒๕๖๙
ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเกาะหมากน้อย และโรงเรียนบ้านเกาะหมากน้อย จังหวัดพังงา

สำนักทันตสาธารณสุข โดยกลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยเรียนได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๗ มีนาคม ๒๕๖๙ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเกาะหมากน้อย โดย ดร.นายแพทย์ ปองพล วรปาณิ รองอธิบดีกรมอนามัย ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุม ทันตแพทย์ดำรง ธำรงเลาหะพันธุ์ ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข กล่าวรายงาน และ ดร.นพ.สาโรช สมชอบ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพังงา กล่าวต้อนรับ ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอสม. รวมทั้งสิ้น ๘๙ คน

การประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ติดตามการพัฒนารูปแบบการจัดบริการและการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก โดย มีการออกหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ ให้บริการแก่ประชาชน การอบรมอสม.ให้มีความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปาก พร้อมมอบกระเป๋า อสม. (Dental Bag) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชุมชน การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก การป้องกันและควบคุมโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยตามนโยบาย Sandbox จังหวัดเด็กฟันดี รวมถึงแนวทางการบันทึกข้อมูลด้านทันตกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพข้อมูลและสนับสนุนการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ดร.นายแพทย์ปองพล วรปาณิ
รองอธิบดีกรมอนามัย
ประธานเปิดการประชุม

ทันตแพทย์ดำรง ธำรงเลาหะพันธุ์
ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข
กล่าวรายงาน

ดร.นพ.สาโรช สมชอบ
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพังงา
กล่าวต้อนรับ

การอภิปราย เรื่อง การดำเนินงานและขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง

ภาพรวมการดำเนินงานของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา (สสจ.พังงา) ในด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก มีรายละเอียดโครงสร้างดังนี้

๑. โครงสร้างหน่วยบริการและทรัพยากร จังหวัดพังงามีหน่วยบริการกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่ ดังนี้

- **สถานพยาบาล :** รพ.ทั่วไป ๒ แห่ง รพ.ชุมชน ๗ แห่ง และ รพ.สต. อีก ๖๔ แห่ง
- **บุคลากรและอุปกรณ์ :** มีทันตแพทย์ ๔๒ คน ทันตาภิบาลรวม ๔๓ คน (ปฏิบัติงานใน รพ. ๒๐ คน และ รพ.สต. ๒๓ คน) พร้อมด้วยยูนิตทันตกรรมรวม ๖๘ ตัว
- **เครือข่ายอื่น ๆ :** รวมถึง รพ.ฐานทัพเรือพังงา และคลินิกเอกชนอีก ๒๕ แห่ง

๒. รูปแบบการจัดบริการเชิงรุกตามช่วงวัย สสจ.พังงา ขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพช่องปากผ่านระบบบริการดังนี้

- **คลินิกฝากครรภ์ (ANC) :** เน้นการตรวจคัดกรอง ฝึกทักษะการแปรงฟัน (มีการย้อมสีฟัน) และขัดทำความสะอาดฟันในวันที่มาฝากครรภ์ครั้งแรก
- **คลินิกเด็กสุขภาพดี (WCC) :** บูรณาการงานทันตกรรมเข้ากับ ตารางการฉีดวัคซีน MMR โดยจัดบริการตรวจฟันและทาฟลูออไรด์วานิชในช่วงอายุ ๙ และ ๑๘ เดือน
- **ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) :** เปลี่ยนการดูแลให้เป็น กิจวัตรประจำวัน โดยจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกแห่ง และมีทันตบุคลากรลงพื้นที่ตรวจฟันและเคลือบฟลูออไรด์เทอมละ ๑ ครั้ง

๓. การจัดการในพื้นที่เสี่ยงสูงและเกาะห่างไกล

เนื่องจากพังงามีพื้นที่เกาะจำนวนมากใน ๔ อำเภอหลัก (อ.เกาะยาว, อ.เมือง, อ.คุระบุรี และ อ.ตะกั่วป่า) จึงมีโมเดลการทำงานเฉพาะ โดยรพ.สต. บนเกาะส่วนใหญ่ ไม่มีเก้าอี้ทำฟัน และไม่มีทันตบุคลากรประจำ ประกอบกับไฟฟ้ามีจำกัด (ใช้โซลาร์เซลล์) ทำให้การเดินทางเข้าฝั่งเพื่อรักษามีค่าใช้จ่ายสูงและลำบากในช่วงมรสุม และมีการดำเนินงานบูรณาการร่วมกับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. ออกให้บริการปีละ ๑ ครั้ง และนำนวัตกรรมการรักษาแบบ SMART มาใช้ในเด็กกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนที่มีอุปสรรคด้านภาษาและอัตราฟันผุสูง

๔. สถานการณ์สุขภาพช่องปาก

จังหวัดใช้ข้อมูลจากระบบ HDC เพื่อติดตามเป้าหมาย "ฟันดีไม่มีผุ (Cavity free)" ในเด็กอายุ ๓ ปี และ ๑๒ ปี รวมถึงอัตราการได้รับการตรวจฟันของหญิงตั้งครรภ์ เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการบริการเชิงรุกให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

ศึกษาดูงานการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กปฐมวัย ณ โรงเรียนบ้านเกาะหมากน้อย

ภาพที่ ๑ การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากและให้บริการทันตกรรม

ภาพที่ ๒ การให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากในแต่ละกลุ่มวัย โดยใช้กระเป๋าอสม โดยเน้น อสม.ที่รับผิดชอบดูแลในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย

ศึกษาดูงานการให้บริการดูแลสุขภาพช่องปากและการจัดบริการทันตกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเกาะหมากน้อย

ภาพที่ ๓ การศึกษาดูงานการให้บริการดูแลสุขภาพช่องปาก ณ รพ.สต.บ้านเกาะหมากน้อย

อภิปราย เรื่อง สถานการณ์และความท้าทายในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก กลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยของจังหวัดพังงา

สถานการณ์และผลการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย ที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๗ มีนาคม ๒๕๖๙ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเกาะหมากน้อย ทั้ง ๗ แห่ง มีดังนี้

โรงพยาบาล	กลุ่มเป้าหมาย	รูปแบบบริการหลัก	วันและเวลาที่ให้บริการ	นวัตกรรมหรือเทคนิคการเข้าถึงข้อมูล	มาตรการเชิงรุกและบูรณาการ
พังงา	หญิงตั้งครรภ์ เด็กปฐมวัย	One Stop Service (บริการทันตกรรมในวันเดียวกับวันฝากครรภ์และวันฉีดวัคซีน)	วันที่มาฝากครรภ์ (ANC) และวันฉีดวัคซีนเด็ก (WCC)	ระบบนัดหมายและติดตามเชิงรุกผ่านโทรศัพท์และแอปพลิเคชัน Line	ลดการเดินทางซ้ำซ้อนและติดตามกลุ่มเป้าหมายเชิงรุก

โรงพยาบาล	กลุ่มเป้าหมาย	รูปแบบบริการหลัก	วันและเวลาที่ให้บริการ	นวัตกรรมหรือเทคนิคการเข้าถึงข้อมูล	มาตรการเชิงรุกและบูรณาการ
บางไทร	หญิงตั้งครรภ์ เด็กปฐมวัย	Fast Track สำหรับหญิงตั้งครรภ์ และบริการทันตกรรมในคลินิกวัคซีนเด็ก	ทุกวันพฤหัสบดี (สำหรับกลุ่ม ANC)	นวัตกรรม "มีนัดกับพี่นุช" (บัตรนัดจูงใจแจกแปรงสีฟัน) และ Line OA / หมอพร้อม	บูรณาการระบบนัดหมายผ่านแอปพลิเคชันเพื่อความสะดวก
ตะกั่วป่า	หญิงตั้งครรภ์	Fast Track ตรวจฟันและให้สุขศึกษา พร้อมให้บริการรักษาต่อเนื่องทันที	ทุกวันจันทร์ (เช้า: ตรวจและสุขศึกษา, บ่าย: บริการรักษา)	ระบบนัดหมายยืดหยุ่นหากผู้ป่วยไม่สะดวกรับบริการทันที	บริการต่อเนื่องเบ็ดเสร็จแบบ One Stop Service ในวันเดียว
ท้ายเหมืองชัยพัฒน์	หญิงตั้งครรภ์ เด็กปฐมวัย	ช่องทางพิเศษ (Fast Track) เพื่อให้การรักษาทันทีและลดความแออัด	วันอังคาร (ANC) และวันพุธที่ ๒ ของเดือน (WCC)	การบริหารจัดการคิวรูปแบบพิเศษเพื่อลดระยะเวลารอคอย	บูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยบริการปฐมภูมิในพื้นที่
ตะกั่วทุ่ง	หญิงตั้งครรภ์ เด็กปฐมวัย	Fast Track และระบบนัดหมายส่งต่อจาก รพ.สต. เพื่อรับบริการทันตกรรม	ทุกวันพุธที่ ๒ และ ๓ ของเดือน (WCC)	ระบบนัดหมายดิจิทัลสำหรับผู้ป่วยที่ส่งต่อมาจาก รพ.สต.	รับส่งต่อจาก รพ.สต. และตรวจคัดกรองเชิงรุกในคลินิกเด็ก
ทับปุด	เด็กปฐมวัย	ตรวจสุขภาพช่องปากและทาฟลูออไรด์วานิชในวันเดียวกับคลินิก WCC	วันเดียวกับคลินิกเด็กดี (WCC)	-	บูรณาการระหว่างกลุ่มงานทันตกรรมและกลุ่มงานบริการปฐมภูมิ (PCU)
คุระบุรีชัยพัฒน์	เด็กปฐมวัย	บริการทันตกรรมในคลินิกเด็ก (Baby Clinic) และหน่วยบริการเคลื่อนที่	วันคลินิกเด็ก (Baby Clinic)	-	ออกหน่วยเชิงรุกในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) และพื้นที่เกาะ

แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติ “Bridge the Gap : ปฏิบัติการทันตกรรมเชิงรุก บูรณาการสุขภาพช่องปากกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง”และ อภิปราย เรื่อง การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคฟันผุกลุ่มเด็กปฐมวัยตามนโยบาย Sandbox จังหวัดเด็กฟันดี

ภาพที่ ๔ การอภิปรายขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบาย Sandbox จังหวัดเด็กฟันดี

การขับเคลื่อนหลักใช้มาตรการ Sandbox จังหวัดเด็กฟันดี ซึ่งเป็นโมเดลนำร่องเพื่อพัฒนาระบบบริการเชิงรุกตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับครอบครัว โดยมุ่งเน้นให้เด็กอายุ ๐-๕ ปี "ฟันดีไม่มีผุ (Cavity Free)" ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มีการส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยผ่านกลไก คลินิกฝากครรภ์คุณภาพ (ANC) และ คลินิกเด็กสุขภาพดี (WCC)

บรรยาย เรื่อง การบันทึกข้อมูลทันตกรรมตามโปรแกรมมาตรฐาน ๔๓ แฟ้ม

ภาพที่ ๕ บรรยายการบันทึกข้อมูลทางทันตกรรม

อภิปราย เรื่อง แนวทางการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด และแนวทางการควบคุมและจัดการโรคฟันผุในเด็กปฐมวัย

ภาพที่ ๖ อภิปรายแนวทางการดูแลสุขภาพช่องปากพร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

จากการดำเนินงานและขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง พบว่า ได้รูปแบบการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยในพื้นที่เสี่ยงสูง ดังนี้

รูปแบบการจัดบริการทั้งภายในสถานพยาบาลและในชุมชน

การจัดบริการภายในสถานพยาบาล

- One Stop Service : จัดบริการทันตกรรมร่วมกับคลินิกฝากครรภ์หรือวันฉีดวัคซีน (เช่น วัคซีน MMR) เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับบริการตรวจฟันและขัดทำความสะอาดในคราวเดียว ลดอุปสรรคการเดินทาง
- ระบบช่องทางด่วน (Fast Track) : มีการจัดลำดับความสำคัญและช่องทางพิเศษสำหรับการนัดหมายและรับบริการทันตกรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้เข้าถึงการรักษาได้ทันที
- การสร้างแรงจูงใจ : เช่น นวัตกรรม "มีนัดกับพี่นุช" ของ รพ.บางไทร ที่ใช้ระบบบัตรนัดที่น่าสนใจร่วมกับการแจกแปรงสีฟันเพื่อกระตุ้นให้เด็กมาตามนัด

ภาพที่ ๗ การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากและนวตกรรม มีนัดกับพี่นุช รพ.บางไทร

การดำเนินงานเชิงรุกในชุมชน (Outreach)

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) : เปลี่ยนการดูแลสุขภาพช่องปากให้เป็นกิจวัตรประจำวัน โดยให้ครูและผู้ดูแลเด็กจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกแห่ง และมีทันตบุคลากรลงพื้นที่ตรวจฟันและเคลือบฟลูออไรด์ภาคเรียนละ ๑ ครั้ง

ภาพที่ ๘ การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในศูนย์เด็กเล็ก

- เครือข่ายแกนนำชุมชน : เสริมศักยภาพ อสม. ครู และผู้นำชุมชน ให้เป็นผู้ติดตามและดูแลสุขภาพช่องปากเด็กในหมู่บ้าน โดยเฉพาะในช่วงปิดภาคเรียน

ภาพที่ ๙ การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชุมชน

- การรักษาด้วย SDF : พัฒนาศักยภาพทันตบุคลากรในการใช้ Silver Diamine Fluoride (SDF) เพื่อชะลอการลุกลามของฟันผุในเด็กที่ไม่ร่วมมือในการรักษาแบบปกติ

การจัดการในพื้นที่เสี่ยงสูงและเข้าถึงยาก (Remote Areas & Islands)

- หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ (พอ.สว.) : ในพื้นที่เกาะที่ไม่มีทันตบุคลากรประจำและไม่มีเก้าอี้ทำฟัน (เช่น เกาะหมากน้อย เกาะพระทอง) จะใช้การบูรณาการร่วมกับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อให้บริการทั้งการตรวจและรักษา

ภาพที่ ๑๐ การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในพื้นที่เกาะ

- การปรับสื่อสารตามวัฒนธรรม : สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาวมอแกน ที่มีข้อจำกัดด้านภาษาและความเชื่อ รูปแบบการขับเคลื่อนจะเน้นการใช้ลามหรือสื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม และจัดการกับพฤติกรรมบริโภคที่เปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยว

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

มีการนำระบบ Line OA และแอปพลิเคชัน "หมอพร้อม" มาใช้ในการนัดหมาย ติดตามผลการรักษา และเป็นช่องทางให้คำปรึกษาเชิงรุกกับผู้ปกครอง

ปัญหา อุปสรรค และความท้าทาย

- ด้านบุคลากรและอุปกรณ์: ขาดแคลนทันตแพทย์และผู้ช่วย รวมถึงพื้นที่ในคลินิก WCC แออัด ไม่มีเก้าอี้ทำฟันใน รพ.สต. บนเกาะ
- ด้านทัศนคติ: ผู้ปกครองบางส่วนยังมองว่าฟันน้ำนมไม่สำคัญ หรือไม่ต้องการให้ลูกร้องไห้ขณะทำฟัน
- ระบบข้อมูล: พบปัญหาการบันทึกข้อมูลในระบบไม่ครบถ้วน ทำให้ตัวชี้วัดบางตัวไม่สะท้อนผลงานจริง
- เชิงระบบ: ปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณจากท้องถิ่น (อบต.) ทำได้ยากในบางพื้นที่

ข้อเสนอแนะและทิศทางในอนาคต

- ขยายโมเดล One Stop Service ไปยังทุก รพ.สต. โดยปรับตามบริบทพื้นที่
- บูรณาการเทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชัน"หมอพร้อม" และ Line OA มาใช้ในการนัดหมายและติดตามเชิงรุก
- เสริมสร้างศักยภาพ อสม. ครู และผู้ดูแลเด็ก ให้เป็นแกนนำในการติดตามและดูแลสุขภาพช่องปากในชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.)
- เน้นการให้ความรู้เรื่องการแปรงฟันที่ถูกต้อง (สูตร ๒-๒-๒) และการใช้ฟลูออไรด์วานิชหรือ SDF ในเด็กกลุ่มเสี่ยง
- ผลักดันนโยบายจากส่วนกลางให้เห็นความสำคัญของสุขภาพช่องปาก เพื่อให้การทำงานในระดับพื้นที่มีความคล่องตัวมากขึ้น

๕. สรุปผลแบบประเมินความพึงพอใจ :

ผู้เข้าร่วมประชุมที่ตอบแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน ๘๐ คน มีความคิดเห็นต่อการร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในเด็กปฐมวัยและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เสี่ยงสูง ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๗ มีนาคม ๒๕๖๙ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเกาะหมากน้อย ดังนี้

ข้อคำถาม	ร้อยละของระดับความพึงพอใจ					คะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$	แปลผล
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
๑.ระยะเวลาในการจัดประชุม	-	-	๑๐ (๑๒.๕)	๖๐ (๗๕)	๑๐ (๑๒.๕)	๔	มาก
๒. รูปแบบการจัดประชุม	-	-	๑๐ (๑๒.๕)	๕๐ (๖๒.๕)	๒๐ (๒๕)	๔.๑๓	มาก
๓. การอำนวยความสะดวก การประสานงาน	-	-	๑๐ (๑๒.๕)	๑๐ (๑๒.๕)	๖๐ (๗๕)	๔.๖๓	มาก
๔. ความพึงพอใจต่อการจัดประชุมโดยรวม	-	-	๑๐ (๑๒.๕)	๕๐ (๖๒.๕)	๒๐ (๒๕)	๔.๑๓	มาก

จากตารางแสดงร้อยละของระดับความพึงพอใจต่อภาพรวมการจัดประชุม พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจมีระดับความพึงพอใจระยะเวลาในการจัดประชุมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ ๗๕ รูปแบบการจัดประชุมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ ๖๒.๕ การอำนวยความสะดวก การประสานงานในระดับมากที่สุด ร้อยละ ๗๕ ความพึงพอใจต่อการจัดประชุมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ ๖๒.๕

ข้อเสนอแนะ

ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการอบรม เพราะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน และมีความประสงค์ให้จัดกิจกรรมในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง โดยให้พิจารณาจัดประชุมผ่านระบบออนไลน์เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายด้านเชื้อเพลิงที่มีราคาสูงขึ้น

๖. อภิปรายและสรุปผลการดำเนินงาน

สำนักทันตสาธารณสุขโดยผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย ได้ดำเนินการผ่านเป้าหมายกิจกรรม โดยสามารถให้บริการทันตกรรมแก่กลุ่มเป้าหมายจำนวน ๖๕ คน และพัฒนาศักยภาพทันตบุคลากรในพื้นที่รวม ๘๐ คน ทั้งนี้ได้รับฟังปัญหาและข้อจำกัดที่พบ รวมทั้งได้ช่วยพื้นที่ในการแก้ปัญหาการบันทึกข้อมูล โดยให้ข้อเสนอแนะ และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้ได้รูปแบบหรือแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยในพื้นที่เสี่ยงสูง (เช่น พื้นที่เกาะและกลุ่มชาติพันธุ์) ปรับใช้กลยุทธ์เชิงรุกและการบูรณาการร่วมกับบริบทพื้นที่ และสามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามระยะเวลาและงบประมาณที่กำหนดไว้ โดยใช้จ่ายงบประมาณ ไปทั้งสิ้น ๑๔๗,๖๓๙ บาท (จากงบประมาณที่ประมาณการไว้ ๑๕๐,๐๐๐ บาท) ซึ่งเป็นไปตามการวางแผนการดำเนินกิจกรรม